

Aan het College van Burgemeester en Wethouders
van de Gemeente Harlingen
Postbus 10.000
8860 HA Harlingen
cc. de gemeenteraad

Harlingen, 22 november 2025

Betreft: Advies uitbreiding winningsvergunning Frisia Zout

Geacht College,

Uiterlijk 3 december aanstaande moet een eventueel advies van de gemeente Harlingen over de actualisering van de winningsvergunning van Frisia Zout worden verzonden aan de Minister van Klimaat en Groene Groei. In de Raadsinformatiebrief, toegestuurd in de aanloop naar de vergadering van de Beeldvormende commissie van 19 november schrijft u aan de raadsleden: "Indien er van uw kant nog overwegingen zijn dan zullen wij zonodig het advies aanpassen."

Dat Frisia Zout, in persoon van dhr. Hendriks, is gevraagd tijdens deze commissievergadering toelichting te geven, kunnen we billijken. Wat ons verbaast is dat onze stichting geen verzoek ontving om input te leveren. Al een kleine 10 jaar vertegenwoordigen wij in dit dossier immers de zorgen van particuliere huizenbezitters, rentmeesters van kerken en plaatselijke, provinciale en landelijke erfgoedorganisaties. We gaan er derhalve van uit dat uw College bereid is ook overwegingen van de SBHH bij het definitieve advies te betrekken.

Via deze brief vragen we u dan ook het conceptadvies op onderstaande punten aan te scherpen dan wel uit te breiden:

1. Instellen van een veiligheidszone

In de actualisering van het winningsplan is beschreven dat de gevolgen van de zoutwinning voor de omgeving verwaarloosbaar zijn. U stelt vervolgens: "Maar ze kunnen niet volledig worden uitgesloten!". U adviseert daarop dat de 2 cm contour van de bodemdalingsskom "op de in het oorspronkelijke winningsplan geplande locatie tegen de huidige zeewering dient te blijven liggen."

Ook met die contour blijft het risico op schade aan de stad echter bestaan.

Nu Frisia Zout de contouren van de bodemdalingscirkel wil wijzigen, is dit hét moment om als gemeente Harlingen een contour te adviseren die de kans op schade aan de stad of zijn inwoners niet *afwacht* of *verkleint*, maar definitief *uitsluit*.

Zo'n garantie is mogelijk, schreef Ing. Nico P. Pellenbarg uw College in 2010: "Een garantie dat er geen bodemdaling zal optreden kan verkregen worden door het instellen van een veiligheidszone van voldoende breedte tussen het te verwachten bodemdalingsgebied en de Harlinger zeewering en binnenstad."

Juist vanuit het voorzorgsbeginsel - waar u in uw conceptadvies aan refereert - is het realiseren van een buitendijkse veiligheidszone één van de doelstellingen van de SBHH. Concreet streven wij naar een bodemdalingscontour van maximaal 2 cm op 500 meter buiten de zeedijk. Nu de kans zich voordoet dit doel te realiseren verwachten wij van de gemeente een hogere inzet dan de huidige.

2. Omgekeerde bewijslast

In de plannen van Frisia gaat meer en snellere zoutwinning leiden tot grotere bodemdaling en een groter bodemdalingsgebied. Logischerwijs leidt dit tot meer maatschappelijke onrust en een grotere onzekerheid over mogelijke schade.

Naast het realiseren van een buitendijkse veiligheidszone is ook een 'menselijker, makkelijker en mildere' afhandeling van onverhoopte schade cruciaal om maatschappelijk draagvlak voor de zoutwinning te behouden. Wij verwoorden ons doel op dit vlak als 'Een afdoende schadefonds voor alle soorten schade'.

Afgelopen woensdag werd opnieuw bevestigd dat Frisia geen schadefonds inricht, nu schades worden afgedaan door de landelijke Commissie Mijnbouwschade. Dat deze Commissie sinds haar oprichting in 2020 vrijwel alle ca. 1000 ingediende schademeldingen afwees, wekt echter geen vertrouwen.

Het Drentse Ekehaar leek een omslag in te luiden. In dit dorp liep een op de drie huizen in 2023 schade op – als gevolg van gaswinning, erkende de Commissie Mijnbouwschade voor het eerst. In de praktijk bleek deze erkenning echter een farce: de circa 30 woningeigenaren kregen *gezamenlijk* slechts ca. € 80.000 uitgekeerd: een fractie van de werkelijke kosten. De uitbater van het dorpscafé bijvoorbeeld kreeg voor een scheur in de muur € 16,41 vergoed. Het bijgevoegde artikel uit het Algemeen Dagblad van eerder deze maand laat zien dat de Commissie Mijnbouwschade in geen enkel opzicht aan de verwachtingen voldoet. "Gewekte verwachtingen zijn niet waargemaakt", aldus Nationaal ombudsman Reinier van Zutphen, die Ekehaar nu als zaak in behandeling heeft.

De conclusie kan niet anders zijn dan dat de Commissie Mijnbouwschade burgers niet *ontzorgt*, zoals wel was beloofd, maar daarentegen het wankel vertrouwen dat nog bestaat in een ordentelijke afhandeling van mijnbouwschade door de rijksoverheid *ondermijnt*.

Er is echter een alternatief. In de commissievergadering woensdag bevestigde directeur Hendriks opnieuw dat Frisia Zout bereid is schade rechtstreeks te vergoeden op basis van omgekeerde bewijslast. Op bezoek bij de SBHH bevestigde voorzitter Sluijter van de Commissie Mijnbouwschade dat het Harlingen vrij staat om omgekeerde bewijslast toe te passen, indien partijen dat met elkaar overeen komen. Het ministerie van Klimaat en Groene Groei, bij monde van MT-lid en plaatsvervangend directeur Transitie Diepe Ondergrond Luc Mutsaers, schaaft zich daar achter.

Wij dringen er bij u dan ook op aan de minister van KGG te adviseren omgekeerde bewijslast - naar model van Groningen - van toepassing te verklaren op (de zoutwinning in) de gemeente Harlingen. Hiermee behoeden we onze inwoners voor schadeafhandeling door de Commissie Mijnbouwschade, die in de praktijk neerkomt op het afwijzen of bagatelliseren van ontstane schade.

Financiële zekerheid

Toeziethouder SodM schrijft op bladzijde 11-12 van zijn advies over benodigde financiële zekerheden vanwege het risico dat Frisia vervroegd met de winning moet stoppen. “Deze financiële zekerheidsstelling is tweeledig”, aldus het Staatstoezicht: het eerste deel betreft dekking van (de aansprakelijkheid voor) de schade als gevolg van de zoutwinning, het tweede deel betreft de toekomstige kosten van ontmanteling van de mijnbouwwerken.

In de daaropvolgende conclusies benoemt SodM echter enkel het tweede punt; vergoeding van de (na-ijlende) schade blijft verder buiten beschouwing.

Wij vragen het College dan ook met klem om in uw advies aan de Minister aan te dringen op het opnemen in een eventueel instemmingsbesluit van een financiële zekerheidsstelling wat betreft kosten in verband met de veiligheid van omwonenden, schade aan gebouwen of infrastructurele werken als gevolg van bodembeweging.

Dit klemt des te meer nu geluiden binnen Frisia erop wijzen dat de zoutwinning wel eens binnen ca. 5 jaar zou kunnen stoppen, wanneer het Hand-aan-de-kraan-principe geen soelaas meer biedt in relatie tot de krimpende gebruiksruimte. Mogelijk kan de operatie dan worden voortgezet door de import van Duits steenzout, mogelijk stopt Frisia echter ook als bedrijf en dan ontstaat een soortgelijke situatie als bij de Limburgse mijnen. Daar kan de schade niet worden verhaald op de veroorzaker(s) en staat de samenleving alsnog voor de kosten. Middels voorwaarden in een eventueel instemmingsbesluit kan deze situatie in Harlingen worden voorkomen.

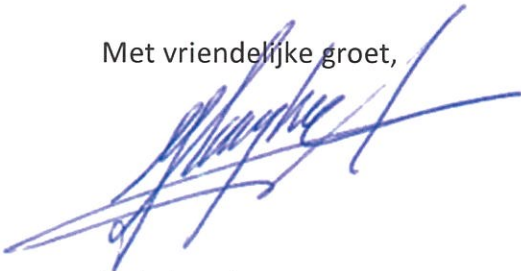
Concluderend

Samenvattend vragen wij u om er in uw advies aan de Minister op aan te dringen:

1. dat zij in een eventueel instemmingsbesluit een buitendijkse veiligheidszone van 500 meter vanaf de zeedijk opneemt inzake de 2 cm-contour, waarmee het risico op schade aan de stad of zijn inwoners geheel wordt vermeden;
2. dat zij naar Groninger voorbeeld omgekeerde bewijslast van toepassing verklaart op het effectgebied van de zoutwinning in de gemeente Harlingen;
3. dat zij in een eventueel instemmingsbesluit als voorwaarde ook een financiële zekerheidsstelling opneemt voor dekking van (de aansprakelijkheid voor) de schade als gevolg van de zoutwinning.

Graag blijven wij, zowel bilateraal als via de Pilot Harlingen, met uw College c.q. de gemeente Harlingen in gesprek om te bewijzen dat economie en veiligheid hand in hand kunnen gaan, op de wijze zoals in 2019 is afgesproken: “Door de risico’s op schade te erkennen, waarborgen in te bouwen en transparant te zijn”.

Met vriendelijke groet,

Jarig Langhout
voorzitter

▲ De nationale ombudsman Reinier van Zutphen (rechts) in gesprek met dorpsbewoner Paul Hoekstra. © Corné Sparidaens

17 euro voor een barst in de muur: in Drenthe zijn de lessen van Groningen niet geleerd

Een op de drie huizen in het Drentse Ekehaar liep in 2023 schade op door aardbevingen als gevolg van gaswinning. Twee jaar later grijpt de nationale ombudsman in, want de schadeafhandeling schiet ernstig tekort. „Voor 17 euro kan ik geen steiger huren.”

Richard de Boer

7 november 2025, 11:30

In de gevel van het dorpscafé van Ekehaar loopt een scheur dwars door het voegwerk. Kroegbaas Wim Popken wijst ernaar. „Voor deze barst krijg ik 17 euro”, zegt hij met een wrange glimlach.

Om precies te zijn: 16,41 euro, blijkt uit een dik rapport van 250 pagina's van het landelijk schadeloket van de overheid, de Commissie Mijnbouwschade. „Daar kan ik geen timmerman of steiger voor inhuren”, zegt Popken tegen de nationale ombudsman Reinier van Zutphen, die woensdag het dorp bezocht.

Aardbeving met kracht van 2,2

In oktober 2023 kreeg Ekehaar kort na elkaar drie aardbevingen te verduren door de gaswinning in het nabijgelegen Eleveld, een van de vele kleine gasvelden in het noorden van het land.

Uit het dorp met zo'n 260 inwoners kwamen tientallen schademeldingen binnen bij de Commissie Mijnbouwschade. Ook de woonboerderij van Hoekstra werd onderzocht.

Voor één scheur kreeg ik 46 euro, terwijl een aannemer het herstelwerk op drie- tot vijfduizend euro schat

Paul Hoekstra, dorpsbewoner

„Van de 27 schadeplekken zeiden ze dat er zes misschien voor een deel iets met de aardbeving te maken hadden”, zegt Hoekstra. „Voor één scheur kreeg ik 46 euro, terwijl een aannemer het herstelwerk op drie- tot vijfduizend euro schat. Dat verschil is absurd.”

Hoekstra voelt zich niet serieus genomen. „Hier pakken ze het aan zoals ze in Groningen vijftien jaar geleden begonnen: er komt een dik rapport, en uiteindelijk krijg je lang niet wat je verwacht en kun je er niets tegen inbrengen. Ze hebben niks geleerd van Groningen.”

▲ Wim Popken (links) toont de schade aan zijn pand aan de ombudsman. © Corné Sparidaens

Net buiten Groningen

Uit het Eleveld wordt al sinds 1975 gas gewonnen, met meerdere bevingen in de loop der jaren, zoals in december 1986 (kracht 2,8). Maar die bevingen rekent de commissie niet mee. Ekehaar ligt ook net buiten het gebied waar de ruimhartigere Groningse regels voor schadeafhandeling gelden, met omgekeerde bewijslast.

„Het is gek dat je in dezelfde gemeente aan de ene kant van het kanaal een volledige vergoeding krijgt, en aan de andere kant niet”, zegt Hanneke Bruggeman. Ze kreeg slechts een zesde van de geschatte schade aan haar Saksische boerderij uit 1855 vergoed.

Toch tekende ze, net als de meeste dorpsgenoten, voor de vergoeding. „Dat betekent niet dat ik het ermee eens ben. Mijn man was in die tijd ziek en is overleden. Ik dacht toen: *choose your battles*. Want anders moet je als particulier met een advocaat tegen de NAM op. Daar loop je op leeg.”

‘Geen touw aan vast te knopen’

Van de 66 schademeldingen in het dorp werd bij ongeveer de helft een vergoeding toegekend, in totaal zo'n 80.000 euro. De bedragen variëren van zo'n 800 euro tot een uitschieter van 16.000 euro, maar de meeste liggen rond de 1500 euro – een fractie van de werkelijke herstellkosten.

Jan Blok, die tussen café Popken en Paul Hoekstra in woont, kreeg geen vergoeding. De scheuren in zijn huis waren volgens de commissie niet te wijten aan aardbevingsschade.

Bij zijn burens, met huizen uit dezelfde bouwperiode en vergelijkbare schade, was het wél 'redelijkerwijs aannemelijk' dat scheuren groter waren geworden door de bevingen, bij Blok niet. „Er is geen touw aan vast te knopen”, zegt hij. Ingediende zienswijzen veranderden daar niets aan.

▲ De nationale ombudsman (links) op werkbezoek in Ekehaar. © Corné Sparidaens

Rapport duurder dan herstel

De Commissie Mijnbouwschade geeft bovendien vele malen meer uit aan papierwerk dan aan daadwerkelijke schadevergoeding. „Een rapport opstellen door een extern adviesbureau kost al snel 10.000 euro”, zegt burgemeester Anno Wietze Hiemstra (Aa en Hunze). „Een aannemer kan voor een kleiner bedrag de schade herstellen.”

De burgemeester heeft zich vastgebeten in het mijnbouwdossier en spreekt regelmatig met de Commissie Mijnbouwschade. „De commissie is integer, maar het gesternte waaronder zij moeten opereren, deugt niet.”

Daarvoor heeft hij aan de bel getrokken in Den Haag, maar demissionair klimaatminister Sophie Hermans blijft tot nu toe de aanpak verdedigen. Het aantal en de ernst van de schadegevallen in Ekehaar vallen in het niet bij de schade in Groningen, schreef ze onlangs in een brief aan de gemeente.

Ekehaar als waarschuwing

Inmiddels bemoeit zich ook de nationale ombudsman met de zaak. Reinier van Zutphen bezocht Ekehaar inmiddels twee keer en noemt het verlies aan vertrouwen begrijpelijk. „Er zijn verwachtingen gewekt die niet zijn waargemaakt. Het moest menselijker, makkelijker en milder, maar daarvan zie ik nog niets terug.”

In het Drentse dorp voelen burgers feilloos aan dat hun rechtsbescherming ongelijk is, zegt de ombudsman. Bovendien ziet hij Ekehaar als waarschuwing voor de rest van het land.

Mensen willen niet per provincie of postcode anders behandeld worden

Reinier van Zutphen, ombudsman

„Als we hiervan niet leren, herhalen we dezelfde fouten nog eens. Eind dit jaar opent in Limburg een nieuw loket voor mijnbouwschade. Of het gaat om gas, zout of steenkool – het principe moet hetzelfde zijn. Mensen willen niet per provincie of postcode anders behandeld worden.”

Minister Sophie Hermans komt volgende maand alsnog naar Ekehaar om met bewoners te praten. Het dorp hoopt vooral dat dat meer oplevert dan nog een stapel rapporten.

Commissie kende in Ekehaar voor het eerst schade toe

De Commissie Mijnbouwschade werd in 2020 opgericht als onafhankelijk loket voor alle schade buiten het Groningse gasveld. Sindsdien behandelde de commissie zo'n duizend meldingen, vooral uit de drie noordelijke provincies, waarvan verreweg de meeste werden afgewezen.

In Ekehaar erkende zij voor het eerst dat aardbevingen buiten Groningen tot 'aantoonbare mijnbouwschade' kunnen leiden. De vergoeding blijft vaak lager dan de herstelkosten, omdat de commissie alleen vergoeding kan adviseren voor 'het deel van de schade dat door mijnbouw komt'.